

کتابخانه
مجلس شورای ملی

نطق ابکم بمانده در صفتش و هم عاجز شده ز معرفت

مَوَالِدُكَ الْاَجْرُ وَالظَّامِرُ وَالْبَاطِنُ

نبرد عقل ز صفاتش راه	نبرد و هم را بداتش راه
که رسید و هم در جهان قد	که بلند است انسان قد
نقص قرآن شده است ایضا	در صفات جلال او ناطق
شهد الله کواه معرفتش	و خدا لا شریک له صفتش
نمرا و زاد کنه او از کس	فل هو الله دلیل او را بس
هست واجب و حوا و دایم	زانکه هست او بداند خویشم
غایت ملک او نداند کس	همه او بدد و بماند کس
نیست با هیچ چیز نبودش	نبرد جفت و مثل و مانندش

کتابخانه مجلس شورای ملی

اسم کتاب: *کتاب کربتی التعمیق*

مؤلف: *سنانی*

موضوع تألیف: *۷۸ / ۴۵۹*

مؤنه: ۱۳۰۲

شماره دفتر: ۲۵۲۷

۱۶

۷۱۹

لِسْرِ كَشَلَهٗ سَبِيٍّ وَمَعَالِكِ مَبِيعِ الْبَصِيرِ

وَصِفَاؤُ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ	وَرَوْعًا وَسَ وَاحِدًا سَدًّا
هَسْبُكَ خَيْرٌ مِنْ نَهَائِكَ	بُودَاؤُ أَوَّلُ وَبِدَايَةُ نَهْ
بِدَاؤُ مَسْتَأْخِرٌ مَوْصُوفٌ	بِقَدِيمِ أَسْمَاءٍ مَعْرُوفٌ
مَرْجِعُهُ دَرَوْنَهُمْ وَخَاطِرُهُ أَمَانَةٌ	بِقَبْرِ وَاجِبِ الْوَجْدِ بِيكُنْ
مَنْتِي نَفْسٌ وَفَاعِلٌ مُطَاقٌ	مَا لِكُ الْمَلِكِ بِأَدَاةِ حُجُورِ
هَسْبُكَ مَفْعُولٌ وَفَاعِلٌ هَسْبُكَ	مَرْجِعُهُ دَرُكُلُ كُونُ كَهْنُ وَنَوَا
بِي سَوْنِ جَمْعٍ رَفِيعٍ أَفْرَاشُ	بِي نَمِ صَوْرَتِ بَدِيعِ نِكَاشُ
فَاطِرُ صَوْرَتِ وَهَبِيُّ أَوَّلِ	مَائِي نَجْشِ عُقُولِ أَوَّلِي أَوَّلِ
حَسْمِ دَلِّ رَاكِمَالِ بِيئِشِ دَادِ	نَظْمِ تَرْكِبِ افْرِيشِ دَادِ

مَشْرُوبٌ وَجُودٌ جَرَاوِنِشِ	مَشْرُوبٌ سَجُودٌ جَرَاوِنِشِ
زَانِكُهُ مَعْبُودَانِشِ وَجَانِكُهُ	مَبْدَعُ جَنَمِ وَعَقْلِ وَجَادِكُهُ
دَرْدَشِ حَرَجِ وَابْنِجِ وَارَكَا	هَمْدِ زَمَانِدِهٖ اَنْدُوسِ رَكَا
هَمْدِ پُوشِنِدِهٖ اَنْدِ دَرِ طَلَبِشِ	هَمْدِ جُوشِنِدِهٖ اَنْدِ دَرِ زُوشِشِ
جُنُبِشِ هَرِيكِ اَزِ سَرِ سَوْقِشِ	هَرِيكِ رَا اَزِ اِيْنِ طَلَبِشِ
حَلْفِ حَكْمِ اَوْسْتِ شَوْزِ هَمْدِ	اَوْسْتِ زِ شَوْزِ زَوْقِ هَمْدِ
فَاغِ اَزِ سَوْقِ دَرِ زُوشِشِ بَدَا	بَرَدِ اَزِ زَوْقِ وَفَكْرِشِ وَخَرَدَا
نَامِهَائِي بَرِزِكِ ظَاهِرِ اَوْ	هَسْبُكَ اَوْصَافِ صَنِيعِ ظَاهِرِ اَوْ
كُنْ تَدَانِدِكِ چِيشِ اِلَا اَوْ	صَفَقَشِ لَا اِلَهَ اِلَّا هُوَ
مَرْكِ خَوَاهِدِكِ ذِكْرِ اَوْ كُوِيْدِ	دَرِ نَكِجْدِ رِيَانِ كِهْ هُوَ كُوِيْدِ

بزرگان ز کبر هو که دانند که

جان بود آنکه مو تواند گفت

سخنت آنکه بزرگان آید

لیک هوا زمین جان آید

کجه بی جاوی می کانت

سا کردی کشتی کانت

نه بدانت سا کن هر دل

بلکه لطفش هین کند منزل

هر کجا دل کشته بینی

بینواتی و خسته بینی

بزرگان ز کبر او از او شو

شرح اسرار هوا از او شو

ذکر او از زبان بسته طلب

معرفت در دل شکسته طلب

چندی او بکعبه درنگ بو

در خرابان ای او را جو

چون تو در جنتش نمائی جد

در خرابان چینی تا منجد

والله برجامدوا فبنا الهدیه لهم صدق

راه جنت ز تو هدایت آید

جهنم کردن ز تو عنایت آید

هر چه بینی ز خاک تا کردی

نیست چیزی ز عالم او بیرون

ز آنچه بیرون سقف کردی

جمله معلوم او شود کردی

هست عاشر محض بر هر چیز

حکم او نافذ است بر همه چیز

ذایع جمله بلیات او شد

عالم اثر و تحقیات او شد

هر چه در خاطرش بیند

همه معلوم او بود پیشی

مناجاد نترسیدم تا تقدیر حضرت با منجا

ای صفات مقدس نوصد

وی مژده ز شبه و جنت و لذت

ای مرارند مده و غور شنید

نقش بند جهان نیم و امید

ای سوزنده خان و چشم بجان	چشم و جاز از لطف نشت و
قبله روح استانه نشت	دل مجروح ماخرانه نشت
رد خرامر من ز تو مدد نشت	کم و درخت تو بی عدد نشت
در جهان هیچ درد کارند	خواه مجبور و خواه مختارند
همه کردن نهاده حکم تو را	دم که بار زد زدن ز چون چرا
از دوان عاشق جمال تواند	روز و شب طالع صالح تواند
اندان کارگاه کار کرت	تا بر از استانه کار کرت
ای بی اسمجد که زانده نشت	ای بیایب پر است خوانده نشت
گر سیاست کنی تو مسجد کینست	و رعنا که تو مبدع کینست
هر چه خواهی کنی که حکم تو را	زانکه حکمت قرای چون چرا

يقول الله ما يشاء ويحكم ما يريد

ما ضعیفان که در مجامیده	طالب لذت مشاهده ایم
بیلایمیت جمله منسوبیم	رد ممکن که چه زشت و مغروریم
همه فانی شویم و تو باقی	همه منت تویم و تو سایه
بندگانییم ما خدای تو	رهروانیم و رفتمانی تو
طلب ما ز تو عنایت نشت	رهبر ما تو هدایت نشت
گفت خضم ز راه غمخواریم	کای فرومانده در گرفتاریم
بیت آخران چه جای نشت بگو	مصرعیش از برای نشت بگو
خبر و بیرون خرام ازین مسکن	رخ خود زین وطن برون افکن
کاندین خطه خراب آباد	نشود خود دل خراب آباد

در جواب خضر علیه السلام کویده

گفتم ای مَرَحِمِ دِلِ ریشم	سخت نوش جان پر نیشم
ای هُمایون لقای عینم دم	و میباید لب بچشمه قدم
ای سَکَرُوحِ این چه دلدار است	وی گرانمایه این چه غمخوار است
ای مَلِکِ سایرین چه تفریبت	وی فلک پایه این چه تشریبت
النفان تو ام مکرّم کزد	لطف تو از غمّ مَسَلَم کزد
مددم ده به منت مَسکِر	تا من در لب کس شکر مجرم
بایم از بندِ عرصِ بکسایم	یکدم از بندِ خود برونایم
پیش کیرم طریق نفور را	از برای صلاح عقبی را
ره روم ناروم بدان منزل	کاهی بایم از جبهت دین

مکرّم از بخت بایم از اقبال

کافکام ز خفت در جهان کمال

فصل فی سؤال العفل

خردم دوش اندرین معنی	نکنه چند نفر کرد اهل
گفت شهر نیک جا و مسکن ما	صحن از سقف کبداغلا
خالک اور است نکست غیر	لبا و راست لذت شکر
زیر دند دندان اثر بینی	ز حرّ اوت دران شرّ بینی
اندران شهر ما کلمات	که چمنهاش ز همت جانک
طوطیان بینی اندر از بستانا	همه را ذکر حق بود الحان
چون بود ذکر حق نعلشان	ربّ الله بود ترنشان
در چمنهاش بلبلان کویا	نغمه ساز جمله ربّنا الاهل

مَقْصِدِ صِدْقِ زَوْلَاتِنَا

فَرَكِهَ انْجَانَسْتِ دَر حَمِيَّتِنَا

هَمَّ كَانِ خَاصِ حَضْرَتِ مَلَكَا

جَسْتِهَ اَز بِنْدِ اَنْجَمِ وَا ز كَا

رَقْمِ وَا ز بِنْتِ اَز سِرِّ عِيْرَتِ

هَمَّ اَفَادَهَ دَر دَرِ حِيْرَتِ

سَاكِنِ بِنِي اَز سِرِّ اَخْلَاقِ

چَشْمِ بِنَهَادَهَ دَر سِرَادِ وَا خَا

چُونِ بِنْدِ اَشْهَرِ جَانِ فَرُوْدَا

زَانِ هَمَّ دَر دَرِ سِرِّ فَرُوْدَا

مَسْكَنِ وَا جَايْ كَا هَ مَا بِنِي

مَجْلِسِ خَاصِ شَاهِ مَا بِنِي

خَلْعِ شَاهِي بَدَنِ بُو شَمِي

بَادَهَ شُوْرِي بِي دَهْنِ نُو شَمِي

نَعْمَ بَلْبِلَانِ رَهْ شُو بِي

وَا خَلْعِ لَاشْرِيكِ لَهْ شُو بِي

وَسَقِيْمُ مَرْمَرُ شَرِّ اَبْطَهَوْنِي جَوَالِ الْعَقْلِ

كَلْمِ اِي سَائِرِ اَلِهِي تُو

زَانِجِهَ هَسْتِي جُوِي كِهْ كَلْمِي

اِي تَوْبَتِ لَوْحِ كُوْنِ حَرْبِ حَسْتِ

اَز بِنْتِ هَمَّهَ بِنْتِ بِنْتِ

نَشُو اَز لُسْتِ شَاخِ فِطْرَتِ دَا

تَمَّ اَز لُسْتِ بَاغِ فَاكْرَتِ رَا

چُونِ مَرَادِ بِنْدِ بَدَنِ بِنْتِ

هَر جِهَ دِي بَدِي صَالِحِ نَسْتِ

چُونِ كَمِ چُونِ مِي حَرِيْتِ

بَايِ بِنْدَمِ دَر اِيْنِ سَوَا كَشْفِ

بِنْتِ كُوِي جِهَارِ زَنْشُو

جَزَا اَوْ وُ بَدُو وَا بَلَكِ خُو دُو

هَسْتِ اِيْنِ خَطَرِ رَا هُو اِي جَفْنِ

سَاكِنِ سَكْسَنِي بَايِ زَمْنِ

كِرِي هَسْتِ اِيْنِ رِي بَا طَمْرِي كِ

هَسْتِ مَائِلِ اَشْهَرِ تُو دِلِ مَنِ

جَانِ بَرَا فِشَانِمِ اَز طَرِي بِنْدِ

كِرِي مَمَّ اَنْدَر اِيْنِ مَوَادِ قَدَمِ

مَسْكَنِ مَنِ دَر اِيْنِ رِي بَا طِ خَرَا

سَاخْتِهَ خَانَهَ دَر رَهْ سِي دَا

بِنْتِ بِنْدِ وَا حَسْرَتِ اَز كَانِمِ

بَايِ نَمُ دَر نَهَادَهَ نُو اَنِمِ

نشود فخر خاکیم فلکی	فانکر دد نهادر من مملکی
ز سدا کتر بی که همه میجو	انا باشد رفیقا و نوبیو
هنج دانی که چون کران نام	بیم دیگر از کبر قنارم
روز کاری رای قور علیا	باز میداردم ز کتب کسان
هنم از اسخالی دوران	چون شرم مرغ عاجز و حیرا

فضل فی الشکایه

نیستم اندرین سرای مجاز	طاق با رفوت پرواز
نه غم این طرف توانم خورد	نه بدان شهره توانم برد
بس همان به که گوشه گیرم	تن زخم کز زخم و کسور میرم
بحوادث رساندهم شاید	چکمه انجان که پیش آمدن

بروم با هنر همی سازم	در هنر نه فلک سزا فرارم
بخدائی که پاک و بی عیب است	واهب العقل و عا لیا القیاب است
که مرا اندرین سرای هون	جز هنر نیست یاز و مونس گز
هنرم هست لیل دولت	در هنر هیچ بوی را خفت
با هنر کاج دولت بودیم	ناعم و غصه ام بفرودیم
مست معلوم عالم و جاهل	که در این روزگار بی حاصل
منصب اورا بود که شور	ناز کنی خورد کا بر تو میخورد
من ندانم که شور آن کیم	ای دری از برای نان درون
هنرم هست اگر چه نام نیست	سخن سخن تر زمانم نیست
تا اندیشوا بخواهم ماند	مخس و بد بزبان خواهم ماند

بَحَبِّ مَنْ زَانِ حَبِيبٍ زَنْدَانِ	که مرا هست بلند افتاد
نَهَ حَطَا كَرْدَه ام غَلَطَا كَفْتَم	خس بود این سخن که من سبتم
مَنْ دَرِ بَرِ عَضَه جَانِ هَمِي كَا	منصب از جهان نمیخواهم
عَرَبْ از جَهَانِ هَمِي بَايَدْ	کرد اینم درین جهان شاید

فِي مَقْعَدِ صِدْقٍ عِنْدَ مَلِيكٍ مُنْقَدَا

سَاكَنِي كِه جُمَلَه چُون رُو	مرهم سینه های مجروحند
هَم رَا دَرَس نَقْد اَبْجَدِ عَشْو	همه را میل سوی مقصد عشق
هَم رَا كَشْتَه سَرِ غَيْبِ لَشْف	جان و تن کرده بر ملا شرف
لَوْجِ رُو حَانِيَانِ زَبَر دَارَنْد	پایه از مه بلندتر دارند
سَرُو دَانْدِي كِلَا هُو كَر	خسروانند بر سپاه و خسر

بَدَه دَر رَشْتَه حَيَا بُو جَدَا	فارغ از نفع نوش و ضرر شکر
هَم مَسْتَبِي وصالِ قَدِيم	دردش یافته ثبات قدم
لَطْفِيَا يَزْد بَجَلَسِ تَوْفِي	باده شان داده از خم مخمور
چُون تُو دِيدِي عَلُو هَمْتَا	وین همه کار و بار عزتشان
پَس تُو نِيَز از سَر هَوَا بَر خِيَز	که هوا آتش باز آنگیز
بِيَش از اِيْن از بَرُو بِي خُو كَشْت	همچو من از بیامیان برمند
خَدْمَتَش مِي كُن از سِرِ اَخْلَا	تا چو ایشان شوی تو خاص

لَيْسَ الْفُقَرَاءُ الْكِرَامُ وَالْأَوْلَادُ الْكُرْمَانُ

چِه كُنِي عَيْشِ بَارِنِ و فَرَزَنْد	بهر از جمله دل بد و سوزند
چِه نِشِنِي مِيَا نِ قَوِي دُون	چه بری سز بند شرع بر دُون

ای ستم کرده بر تو شیطان
 ناز شیطان خود شوی ایمن
 که شریعت شعار خود ساز
 هر که بد کرد زود کیفر بود
 گزین مرزه کوی و دیوانه
 شعر بکنار و کرد شرع در آ
 پای ز منج شریعت نه
 لقمه از سفره طریقت خورد
 یا خضر شو کند ز بد زیاکن
 ز انسوی چرخ تکیه جای اطلب

مانده در ظلمت سقر جان
 شرع و اشحنه ولایت کن
 روز محشر کی سزا فرزند
 و آنکسی شرع ز پست کافر بود
 نالی این ز راهات واقفانه
 که شریعت رساندت بخدا
 بند بر طالب طریقت نه
 می ز میخانه حقیقت خورد
 یا چو عینی سفر میا الاکن
 برت از عقل در قنای طلب

منهاج العارفين في معراج السالدين

ای همه ساله پای بست غرود
 راه دور است مرکب لنگ
 بار خرص و خدند و شربند
 ده شود روز شدیقین بشو
 ترک این همتی فرود کن
 نابدانی مسافت راهت
 دو قدم پیش نیست اینهمه راه
 یکقدم بر سر وجود نهی

در خرااب خرص مست غرود
 باز بسیار و عرصه فرسنگ
 هر چه داری بخود پوشید
 تو مجرد شو و پای و بر
 دل بنور یقین متور کن
 که و پیش و دراز و کونا هشر
 راه نزدیک شد سخن کونا
 وان ذکر در درود و دینی

خطواته و فلو صد

۱۹
خلو نامی مد و صد

خود تو کامل زبانی افاضل	ناید است غفلت و غنا
خز خود را بیازند پیر می	بر جهان زدن چهار تکبیر
در میان ای چست چون مرد	صفت صورتی که کربان
زانکه باشد شعار ناپاکی	از درون خست و درون باکی
نادرون و برود نیارانی	حزین قدس را کجا شایه
نازالود کن کوردی با	نکندی از بس طعنه خفا
نوبش ناله کن در حرک هوا	نانهی پائے در مقام رضا
زاست بشود در جهان جان	از اجل گز نیافته است آن
تو چگونه ابد نخواهی ماند	نامه مرگ بر خواهی خواند

بک نفسی آفت الموت شهر الینا رجوع

هر که آمد در این سرای غرق	همدش سخت است و نترس
کو ز پهنان سبوح و کلیم	ادم و شیث و نوح و ابراهیم
یونس و لوط و یوسف یعقوب	صالح و هود و یوشع و ایتوب
یا کجا خواجه سراج کلا	خاتم انبیا چراغ رسل
کو ابو بکر و عمر و عثمان	کو علی شیر کرد کار جهانا
بشر حافی و بو سعید کجا	شعبلی و شیخ بایزد کجا
از حکیمان عهد در ستون کو	ارسطاطالوس و فلاطون کو
از شهان و کبان جم و شکر	یا فریدون بافر و فرمست
کو منوچهر و ایرج و نوزر	بهمن و کیقباد و اسکندر

باز کردن گنجان بهمن کو	کیو کو در زو طوس و ژو کو
انصه صف در از قلب شکن	سام و دستان و میرم و قار
هنگام خشم اندر دل کشا	ان یکی حرم اند که غمناک
حکایت	
ای سیده فانه بنیاری	ضمه کوزه کر شو بار بی
کوزه کر سال و بناه دندان	ناکه خاک دیگران بسوی
چونکه خاک شرفاب روی کنند	دیگر از خاک او بسوی کنند
ناجهانت کار او این است	نوش او نیش و مهر او کین است
اندرین خاکدان فرسود	هیچ کس ز این پستی اسوده
انچنان زی در او که وقت بخیر	پیش باشد بر رفتن تعجیل

و خن برون فکن ز دار غرود	چه نشینی میان قوم شرود
حسد و حرص را بکوز مبر	دشمنان را بر آه دور مبر
دور بپسند هر دو ناخوش شد	باز دارندت این روان ز دست
پیشتر ز آنکه مرگ پیش آید	از چنین مرگ زندگی باید
نا از این زندگی بمیری تو	در کف دیو خود آسیری تو
نفس تو نا بدیش عادت و شو	بحیثیت بدان که دیو تو آ
مردم دل کشتی و بر آکنده	کوش تا جمع باشی و زنده
ضلعی در صفت عاقل	
کرمیات آید همی خواهی	خیر تا عشق جوی هنر آه
رودم از عشق و ندم که کار آ	و مروان راهین شعل آ

بربان سر عشق نوان گفت	انچنان در بگفت نوان گفت
هر کوی که انچنان باشد	صفت عشق غیر از آن باشد
عشوراعین و شین و قایم	بلکه سزایست در سحر بنها
سخن سر عشق کار دل است	عشق پیرایه و شعار دل است
عاشقی قصه و حکایت است	عشق بازی در این ولایت است
عالم عشق عالم دیگر است	پایه عشق از این بلند تر است
کی بهر منگنی کند منزل	یا بود میل او بعالی کل
عشق در هر وطن فرو ماند	حجر خاص عشق را ماند
مرکب عشق سخت پیروز است	هر زمانیش منزل دیگر است
هر که عشق معنای باشد	منزلش زان سوی جهان باشد

دل که از بوی عشق پیر نکند	نزدکستان که پاره مست کند
بزرگان قال و قیل عشق ماکو	بخیر و دل را باب صدای تو
دل ز حجت هوا نمازی کن	چون شد پاک عشق بار کن
عشق بازی و عشق بازی	هوای هر عشق بازی

اولیاء الله لا یملؤن قلوبکم لیکن ینقلوبکم من ذل الذل

هر که در راه عشق کرد دماغ	در جهان کمال یافت نجات
انکه از سر عشق با خبر است	دایم از خورد و خواب بخد
وانکه او شریف محبت خورد	هرگز از آن وات باد نکرد
ناز خورد در خواب که نکند	در طعام و شراب که نکند
نوانی زدن ز عشق نفس	بسته مانی در این سرای سن

نادک چشم سیر نکشاید
 بنده عشق لایزال باش
 کز زنی دم ز صد مغفرت
 دعوی عاشقی کنی و آنکه
 چو زنی لاف عاشقی ز کز آن
 آنکه از عاشقان نال مغرور
 غیر حق گرفت دامانش
 در ره عشق سوز و درد
 عاشقی را که شور و شور
 از سر کام نفس بر خیزد

شاهد عشق روی نماید
 عاشق چست لایالی باش
 خاک در چشم لاف دعوی
 ز تویی از جان و سر زهی آله
 بر سر داز زن چه مردان لاف
 پس بران ریمان معلوم
 ریمان شده کیمیا نثر
 نفس گرم واه سردن کو
 دایم از درد عشق ذوق بود
 از هوا و هوس بهر پیریزد

فصل فی اثبات رفیق الله تعالی

چون تمنا ی روی دوست کنند
 مرکب جهد زیران دارد
 سفار نه زاب و کل باشد
 در طلب چون رسد مظلوم
 چون سخن گوید از محبت دوست
 در میان زحمت بیان بود
 سخنش کامل و شکر بود
 جمله عضوهاش دیده شود
 ز آنکه این دیده دید نتواند

حالی اهنگ کوی دوست کنند
 رخ بدان فرخ استان دارد
 رفتن او به پای دل باشد
 حاصل آید وصال محبوب
 از طرب برنش بدر دوست
 نکتہ را راه بر زبان بود
 بی میانجی و صوت و حرکت بود
 نا نشانی زد و منت دیده شود
 دیده از دیدنش فرو ماند

دیدم ز دیده دگر باید	نابدان دیده دیدنش بشنا
بچین دیده ها که ما داریم	طاق دیدنش کجا داریم

لَا تَدْرِكُ الْأَبْصَارُ مَوَدَّتَكَ الْأَبْصَارُ ظَلَمَتِهَا وَاللَّوْفُ عَمَّا حَلَا

ای مجود راه خویش که کرده	این بود راه مرد پر مرده
ای همه لاف ترک دینی کو	لا فود عوبت هست معی کو
چند از این شیوهای رنگ	چند از این گفته های باد بکبر
ناکی ای منت لاف هشیاز	خر لکی بره بر قوار به
موسیت هره و تو چون خافان	رفته و کشته همدم هاشان
از خلیل خدا ابا کرده	رفته نمرد را خدا کرده
که آدم گرفت از تلبیس	دوستی کرده با که با تلبیس

نافور هوس شعر تو اند	اسل و جرس بار غار تو اند
زین حرفیاز بی کس زدی	خود بخود یک نفس زدی
خویش زین همه مجرّد کن	طلب دولت موند کن

فی صفه الکبر

خوب روی نورست خوب شای	راست بشود روع کوی شای
باشی بوسته ناز روی لطیف	ناشوی در میان جمع جریف
چون ز نخوت کنی مملع بینی	پای بر نازک سپهر بینی
اگر از کبر برتری طلبی	سرفرازی و سرفروبی طلبی
کبرت از چرخ بزر میز فلکند	در دِل مردم از تو کبر فلکند
کبر العقل و شمع نتائید	عاطلان سوی کبر نگر آید
صورت کبر ترا سکنی دانش	که بدست اشکار و پنهان

هر که او را ز کبر اثر بشد	و آنکه از سگ یلید تر باشد
از تواضع بزرگوار شویم	وز بکبر حقیر و خوار شویم
چون توبی کز روی پیا بشد	خاص در گاه کبر یا باشد

و انزل عني عليك في يوم الدين

تا توانی بکرد کبر مکرد	با عز از پیل پین که کبر چه کرد
ای طاعت بر آمد از جویش	نیل لغت کشید بر وی
بود آدم چون کرد یک عضا	روز و شب بنا ظلمت خوان
چون بفرودد و در عزت	دادیم اجنباه و خلعت داد
هر که خود را فکند بزرگوار	در دو عالم عزیز شد بر او
خویش را شناسد ای نادان	تا مشرف شوی جو عقل و جان
اندین ره که راه مردان آ	هر که خود را فکند مردان آ

آنکه او نیست گشت همنش	و آنکه خود ز دیدت پرست
بر خیزان جهان و کس نیست	خویشتر بین و بی پرست

فصل فی مدقت الکریم و المکریم

صفت آنکه دارد شرح دوست	هر که جز حق بود همت او
و آنکه ز آنجا که شرط بند کس نیست	همین طاعتی فکند کس نیست
تا تو خود را نیفکنی ز اول	نگندت قبول هیچ عمل
ثابت باشد بکنج زاویه راه	بر کوفی بقعر خاویه راه
پسندت شود ز رهش که راه آ	درین چاه شو که چاه آ
از پی آنکه زاهدت خوانند	صوفی حجت عابدت خوانند
ظاهر از استی مجسن عمل	باطن انباشنی بر زو عقل
نه غلط کرده خطا افتاد	این خطا بین که از جان افتاد

و آنکه

ده روان داروش چنین بود	در طریقت طریق این بود
نشود که کند بر آه کز	قدم زامر و بد ز یا تر
و دیگر زده جهان آتش	دامش زان سوزد آن آتش
نقد دل فلک شد در این بازار	کودلی در جهان تمام عیار
دل که او ضرب دار عشق ^{ندید}	روی اخلاص و نقش صلت ^{ندید}
ای ز نقد وجود خویش نشد	خیز و بنمای خویش ز ایام
نابینه بینی تو که عیاری ^{نشد}	در پنجن شور و زشت کاری ^{نشد}
بر زبان خیره لاف چند زنی	لاف پیر از کز اف چند زنی
چند کوفی که من چنین کرد	اول شب بر روز او زدم
طاعت روزم این چنین بود	تیر شب سوزم این چنین بود ^{ست}
در نماز و نیاز خاشع باش	در قیام و قعود خاضع باش

الذین یذکرون الله قیاماً و قعوداً و جوارحاً

باشد پوسته با خضوع و بکا	روز و شب در میان خود بخا
باشد زهر نفس خود قاهر	دار یک رنگ باطن و ظاهر
از برای قبول خاصه و عا	برایا شدن قعود و قیا
بی زیاده و طلب نه پای	خالصاً مخلصاً برای خدا
چابک و چست نه کاهل و	نابندان جارسی که مقصد
رو بگوین سرفرودمیار	نابراز استانه باشی یاز
چون لکذ بر سر و دو کون ^{ند}	رخ خود در جهان هو ^{فکنه}
کرد ایجا بخویش مشغول	دان که زان کار گاه معزول
و ز بگردد از این شو صفت	حاصل آید کمال معرفت
هر کالی که آن سر می بود	جز که نقصان و سترنگ بود

که ز نقصان بری بود فردا	اگر کمالی طلب کنی ز اینجا
بی نیازی ز خلق اینت کمال	دانست بشو اگر بتنگی حال
شرف المؤمن من اعتقوا وعز الناصد	
وز در خلق بی نیاز شو	جهان کن که سر گزار شو
وز در خلق اب روی شو	برگرد این وان بهره موی
منصب جاه ان سرت طلب	عزت از حضرت خدای طلب
فصل فی تکرار الدنیا و الاخری عند	
هر چه ان غیر اوست زان بکشد	ای سنائی زجم و جان بکشد
دست از کف کوی هرزه بلند	صفت شعر و شاعری بکشد
صفت تلف و خط و خال و کوه	پیش از این بر در محال بکشد
پای در دامن قناعت کشت	خط بر این علم و از صناعت کشت

از پی هر خیس مدح نگوئی	وز در هر تحیل صله نجوی
دست در رشته حیایوزن	پای بر صحنه خلایقوزن
کو هر عشو ز یور جان کن	قصد اب حیات ایمان کن
شورش عشو در جهان افکن	فرش عزت بر آسمان افکن
جنت و جاهت میان خلق در	همچو روانه کرد شمع بر آینه
صحنه عاشقان صادق جو	همره هدم و موافق جوئی
چند کردی بی که در کعبه کل	یک یقین کن طوا و کعبه کل
فصل فی ذکر القلب الخالص فی العقیل	
اندرا این راه پادشاه دل آ	درده صدره بارگاه دل آ
کالبد هیچ نیست عین دل آ	ساکن بن اصبعین دل آ

فصل نفس کفر و دین است او	فصل حروف مفرد کبر است او
نصه جام و رحم بی سنج	و مداران پیش و کبر بی سنو
ببین آن کجا هم دل است	سفر نشاط و غم دل است
کرمتا کی جهان دیدن	جمله اشیا در آن توان دیدن
چشم سرفش آب و گل بیند	انچه سراسر است چشم دل بیند
نار دل نیک حرص بزداست	دیده سر تو باز نیک شایسته
دیده دل مخنت بینا کن	پر تماشای جمله اشیا کن
چون نشد دیده دل بینا	اندر این هفت گنبد بینا
توجه دانی برود ز خو کین	فاعل هفت قصر انحصر کین
هر چه دارد وجود از آن مکان	علوی و سفلی و زمان و مکان

هر چه بیرون مروی خزان	صانع و نشیند شر الله
درازل کر نفس هست از آن	جوهر و جسم و صورت و معنی
انما امره لذل الراء اشیا انما یقول لئلا کن فیکون	
کاف و نون چون بکند کبر	شدید بد آنچه بود باشد
هر چه موجوشد از سر آن	بیشتر عقل اید آنکه جان
انرفض اوست ناخصو	عقل از آن فیض کشاید
عقل اگر چند شاه و سلطان	برد را امر بند و فرماند
از پی بود ز بد و هستی عمرو	فیض خود را بواسطه اندر
نخه کلک نفس از آن	دایه نفس بد و عمر و است
مبدع کاینان جوهر اوست	مرجع روح پاک کسور است
قادر مطلق از دم تعالی	ذات او را حیات از او کمال

فالی کشور وجود است از	سایه رحمت و دودان است
ساکن بزم او بصیف نغان	نفس کل از برای کسب کمال
مست پوئسته میل نظر فر	ز آنچه انجانست مقصد ^{شرفش}
عقل شاهست و نفس حاجت	در ممالک دیر و نایب است
قوت از فیض عقل کبر و نفس	زان نفس مایه می پروردگار
فایده است و زبان ندارد	نقش بی کلام می نگار دارد
هر چه بر لوح نمکانش	خط او نور بدینوا دنداشت
خط بدینچاست کویسته رو	کوهر رنگ زاج و مازو ^{است}
معنی لفظهای نغز و شکر	نور محض است در سیاه ^{است}
در کمال این از بها و جان	عقل کل را کند با سبغ ^{است}
از برای صلاح دنیا را	پرورش او دهد هیول ^{است}

در جهان اری تمامی را	مایه بخشید روح نامی را
مدد از بدل اوست عالما را	تسوا و داد خاص آدم را
نور نه چرخ و سیر هفت لغز	شش وجه صبح و عیار کهر
مایه هر چه هست از خرد ^{است}	که خرد مایه بخش نیک و بد ^{است}
چون بر او کرد نور حق اشرف	بذل کرد از مکارم اخلا ^{است}
او ز مبدع همی پذیرد ساز	پس بانداع میرساند باز
مبدع کن فکر که قیوم ^{است}	ذات او را نظیر معلوم ^{است}
نظم هستی بدین کس داده ^{است}	هستی از کاف و بوجین ^{است}
کر بهشت و زخمیم از ^{است}	کر موم است خدایم از ^{است}
فصل فی التسلیم	
لطف او هر که را دل کند	الغرض هدیه هدایت کرد

فهرش از آنکه بد معال کرد	هدف یا سح ضلالت کرد
ز شغی و خوبی و کم دیشی	دریخ و راحت عنا و بدویشی
کرده اوست جمله نیک بد	تفعل الله ما یثاب رجا
بله و بند تو در عمل کشت	نفس از جمله دراز لکشت
هر چه پام روز پیش بی امید	هر چه جای خوش بی امید
حکم با که گویم این سخنم	گله از جرخ باز سخنم
حکم خون گرفت پیش کعبه	گو شود عنکسار من فتنه
روز عمرم بشی بسند	جز تعب حاصلم در جرخ کعبه
ناله ام زان شده است پیرا	کر غنای من حسد چون
اشک چون لعل کشت درم	روز چو ز شکر شد است حتم
دو دلدل جیب و استنم سوخت	سقف چرخ آیه الشیم سوخت

من نیکبخت مستمند ضعیف	باغم و محکم ندیم و حریف
کله دارم ز روزگار بوی	با که گویم که بنس هم نصیب
دوستی نیست کوشو فهد	هد می نیست کوشو محرم
قدم از فکر ساختم با خود	بو که بینم مگر بچشم خود
جمله روی زمین بگردید	هد می کافر مگر اگر دید
دل از جور چرخ جفت عشا	کاندین روزگار قحط وفا
خود گرفتم کمان سخنم	کر عبارت نظیر حشام
در چین روزگار با نصرت	با چنین شعاعان درون
چون کنم این همه پر کشتا	در شتا و مدیح حدای
روز کاری بهانه می منم	فصه راهبانه می جنم
تا سخن را بران اسار هم	زان سخن بر جهان سپاس هم

چند جنم وایک دست	قصه انجان نمی افاد
که بر او ز پور سخن بندم	دل بر این بند بود بچند
اخر الامر یک شی با دل	گفتم ای خفته ز خو غافل
چند کرد دروغ کردی تو	اب رویم بر چه مرد تو
بس از این وصف زلف طرا	بس ازین هرزه گفتگوی
چون ز مدح ای و نقراید	که کوئی مدیح هم بداید
زین سپس برده طرفت بود	که سخن کوئی از حقیقت بود
خاطر چون در دغان بود	فرعه بر رفته حقایق بود
لکن چند لایق آمد پیش	جمله سر حقایق آمد پیش
سخن نغز همچو در زمین	درج در نکه های زمین
داده ایند شعار تو پیش	نام کرده طریق تحقیق

فی تخلص المسدود و تخلص الزور

بود روزی مبارک و فر	کین سعادت نه و ما را رخ
در این کج نامه بکشاید	وین سخن را اساس بنیاد
نقش این کار نامه می شتم	نیر بوسید خاله و دستم
گفتم این نظم را طرا ازین	زیور این عروس مدحت
بر که افشایم این تار بگو	کینست لایق تو در این دیار بگو
گفت این بحر بر معانی را	چشمه آب زندگانی را
عجسی آثار سروری باید	خضر سیرت سکندر باید
که طراز سخن نباش بود	وز دجان خرد دعاش بود
نه غلط گفتم این خطا باشد	که طراز سخن و حبا باشد
زین نظم هر سخن که ان گفت	بجفت طراز هر سخن است

گر چندی بر شوی تو ایمن من	بسیل نغمه خوش سرایم من
زان در افوه خلق مذکور آ	سخن من که از طمع دور آ
خود از گوشه در آمد چست	گفت این نقد را اگر مستور ^{گشت}
سخن سر سری نمی بینم	زان کسش مشغول نمی بینم
گر چه هست این سخن تمام عیا	بزرگ داد است اندین از آ
سکه این نقد را از معرفت	معرفت را نشان این صفات
که در این کار نامه کردی در	نگش تا توانی اینجا خرج
زانکه صاحب دلی نمی بینم	حال را مقبلی نمی بینم
که در او ذکر او توانی کرد	یا ز جودش بر توانی خورد
کو قدم نایدین طریقی و	یا کجا گوش این سخن شود
همه نجوس شهوز حسد	طالب قوت و تو حسد

میل آنها بر همت بود	فعلشان نیز بر صفات بود
از طرفت کسی اثر دارد	از حقیقت دلی خبر دارد
چون نور این سخن در لوح	عاشقان را عذای روح
آرد آن کو محبتی دارد	این سخن قدر و عزتی دارد
که در شرح روان بود فای	نرمدد در نهایتش خاطر
عارفان کن سخن فرود	هر چه جز حق بود بر آفتاب
همین سخن گوید آند	که همه نفس معرفت خوانند

مفاتیح ابواب الاسرار صبا الراجح الابرار

خالق خلق آید همچون	فاعل کارگاه کن فیکون
هر چه او زده از عدم بود	از وجود همه تویی مقصود
جولش را بخشید بد	نخه آفرینش بر خوان

درنگرنا که آفرید تو را / وزیر برای چه بر کنی تو را

وَأَفْذَكَ مَقَاتِلِي لَدِم

خاک بودی نور امکان	ز ازیت جلوه دو عالم
از همه بهتر آفرید تو را	هر چه هست از همه کنیز
در نظر از همه لطیف تر	بصفت از همه شریف تر
خوب تر از تو نفس نندازد	هیچ نفسی نیست در اول
قدرش بهتر از بصفت بود	شرف نور معرفت بوداد
کوهر مردی شعار تو کرد	کرم و لطف خود ساز تو کرد
باطن را بلطف خود پیوست	ظاهرش قبله ملائک کرد
ان یکی کنج نامه عصمت	وین یکی کارنامه حکمت
آخر آسمان معرفت	زبدۀ چار طبع و حسن

قاری سون مجامده	قابل لذت مشاهده
خلفت برد کوی استیلا	عزت داشت بواستیلا
خاطرت مدد رک و جو نمود	عنصرت سعادته و بداد
با تو بود استراحت خطا	با تو باشد هر روز حرا
کفته اسم جمله اشیاء	در حق است علم الامتاء
ظالم آسمان و کوی زمین	از برای تو ساخت آسمان
فرش لغت برای تو که تر	چرخ پیروزه سایه بان تو
آفرینش همه غلام تواند	از پی قوت و توام تواند
حکمت و فطرت و کائنات و علم	همه سپردت مرقوم و علم
در وجود تو جمله موجود است	وین همه لطف و وجود است
صفت تو بقدر آنکه تو	تو از کفایت آنجا که تو

نشیدی که آن حکیم گفت	که با ما سر در معنی گفت
این همه عزت تیری که تورا	تو ز خود غافل عظیم خطا

الْحَسْبُ لَنَا مَا خَلَقْنَا كَرِغْبَا

نوحه پنداشنی که از دردی	از پی بازی پدید آورد
عصر ضایع مکن به بیخردی	دور شود دور از صفای
باد دور و پو چند هم نفعی	علم آموز تا بجو بر نی
هر که از علم دین نشا کا	در بیابان جهل شد کراه
آخر این کار علم بازی نیست	علم دین پارستی و نازی نیست
از پی مکر و چلت و تلبیس	درست از منطقت و تلبیس
تا کی این جنس و نوع و فصل	عزم از علم کن که اصل بود

چیت علم از هوار هاند	صاحبش را بجو رسانند
هر که بی علم رفت در ره حق	خواندش عقل کا فر مطلق
در حضورش که هست تا خود	هر که را علم نیست شد مردود
اگر هست از روی قبول	رو تحصیل علم شو مشغول
حکمت آموز تا حکیم شود	هر که و هندی کلیم شود
نفس اماره را بدانی چیت	گاه و بیگاه هفتین کت
نفس کن کافر است اینت	گر شدی با نفس زهی تا کن
سز و زور بر خط فرمانش	جهت کن تا کنی مسلمانتر
چون تو محکوم نفس خود با	ببین دان که نیک بد با

اعدا عدوا و نفسك انی بن جنبك صد

گر کنی فخر او نفیس شود	و در مرادش دهی خست شود
------------------------	------------------------

کہ ندانی نوعصفت از غصبا	وہ چہ سادہ دل و چہ مادا
در صفات خمیمہ او بر ہے	از صفات خمیدہ بگزر ہے
ہم زمینی بقدر وہم فلکی	در تو ہم دیویست و ہم ملکی
ز شرف برتر از فلک باشی	ترک دیوی کیے ملک باشا
دان کہ شایستہ خدا شو	نا از این ہم نشین جدا شو
ملک باقی نور است از نور	چو از این ہم نشین تو کردی
چون بدانجا رسیدی دج پائی	از وی این جا یک فرج پائی
باسک و نحوہم نشکند	کہ نہ اینچنان پای بست کند
نکند بانوہم سری جبریل	نا کہ دیوت بود براہ دلیل
نشوی کے شوی تو بر افلاک	نا از الایش طبعی پائے
باددود پوہم ہر چہ کہی	پہلو از فدیسان ہی چہ کہی

شکم باد شکر با و جو ملک	نہای نامی بر و از فلک
بر زمین باد دان نشی تو	صحت دیو دد کبری تو
ترک پوسنی کی زینے نظر	ہمدیم کرک باشی اینست خرا
بار فیضان بد چہ ہوند ہے	زین حرفان چہ طرف برسد ہے
حد در حص را بجان بیا	بر همان خوش را از پر وازا
کہ نہ بیکار کشت فہر کند	نوش در کام جانت نہر کند
چون از پشان بگور فردو ہے	بقیامت کو مرد رو ہے
چون بر بندت خانہ مردہ	مردہ خیزی کو رو فتنہ
کہ فرشتہ صفت ہو انجا	بافرشتہ است خستہ تو فردا
در تو سکستے سر بوقت شو	
ہم سبکی خیزی از میانہ کور	

کَا تَعْلَمُوهُ تَوْتُو تَوْتُو كَمَا تَوْتُو تَوْتُو صَدَقَ

او اگر نیک یکی آرید بد	بد و نیک تو با او باشد خود
چون بدی پس بدان که بخورد	که خرد نیست همنون بدی
هر که بر مرده خرد باشد	کی در او فضل نیک بد باشد
هر که را عزم از جهان باید	دامن دل بد دنیا لاید
گر کند عقل نیکت تلفین	پس بود بار کاه علیین
و کرد دپور همنمای بود	اسفل الشافلین جان بود
بسی تو زنا سپاسی نش	بدی تو زنا شناسی نش
گر شعارت بود سپاسی نش	این ندانند آفت خیر الناس

حکایت

اندران دم که مبدع اشیا	کرد نفس وجود نو پیدا
------------------------	----------------------

قد سیان چشم بر تو بگشاید
 یوسفی دیده اندر بسیار دیده
 از عدم آمد بشهر وجود

حال را در زمره دافشادند
 شاهد دیده از دنیا خوی
 کرده منزل بطالم مسعود

قَالُوا أَتَجْعَلُ فِيهَا مَن يُفْسِدُ فِيهَا وَيَسْفِكُ الدِّمَاءَ

همه افتاده اند در نیک ناز
 چون ز فطرت تو بوده مقصود
 کارها ساختند بر سر راه
 ساکن فرج چاه ماری چند
 اینک آمد نظر کن ای مشکین
 در چه انداخت هر دو عورت را
 پیش از این در میا چاه میا

کرده بر تو زبان طعن در آن
 همگان چون برادران است
 ناتورا در فکنده اند بچا
 در بن چاه حرص داری چند
 بر سر چاه ز رف بشری بین
 جل فران رد لوعصمت را
 دست ز جل زین چاه بر آ

سویشتن از جام بالا کن	علم عشق بر اثر پاکش
چسب کاروان صدند	سقوی کر بمصر علیین
نار با چیز هیچ چیز شو	واند از مملکت عزیز شو
خاسدان تو چون تو را بیند	وان همه هیچ و میانند
همه از گفت خود خجل گردند	اندر آن وقت تکلیف کردند
منشین غافل از خوردار می	پیشم کبر و بکن نکو کار می
انچنان زی درین جهانها	که نکردی خجل بر روز شما
فانند مقول الالبین من رمت قلوب المحققین	
ای سده پای کس ز ندان	اندرین خاکدان ظلماتی
تاکی این کهنکوی بر باطل	تاکی این جنبجوی بیجا صلا
راه رود راه کرد گفت سکود	که بگفتار ره نشاید کرد

از بند هوا بر دن ناپی	ند همدت کمال بیانی
بهری دره بعالم وحدت	نوائی زدن دم و حدت
زین نشیمن سفر با الا کن	خوشتر را چون عقل والا کن
دم تجرید زدن که بی تجرید	ز سد کس بعالم تو حید
دع نشد در عالم	
بگذر از نفس عالم کل تو	ره تو در راه رو تو منزل تو
ره روی در سخن ز منزل گو	هر ره و همنشین مقبل جو
چون تو غافل نشینی از کار	بود لطف اینزدی بار
در سرای آبر خواهی بود	جفت رنج و زجر خواهی بود
جهان کن کز آبر در گذر	بیلا منت مگر تو جان بی
زین جهان جهان بر آن	رو به نشان جان نماش کن

کان چهار بر جهان برترا	خاک او ز هوا لطیفتر
رخب پرودن فکن ازین ماورا	خیزد زین در فضال صحرا
چشم بکشای جهان بینی	وار جهان را بچشم جان بینی
زانکه ادراک حق بیرون است	استادش درای کرد و ناست
خاک او عنبر آب او نسیم	مختر عاقبت هموم نسیم
پایه عرشش از هوان فارغ	چمن باغش از خزان فارغ
بدر کردوش از خستو امین	فرص خورشیدش از کسوف امین
ساکنان مسیح و ذاکر	همه بیک رنگ طاعت و ظاهر
حاصل جمله دولت مراد	مایه عمرشان بقای ابد
کر بگوشتی ز خود بر او ای	چون بدانجاری بی باک
بلبل بوستانش شو	همدم ساکنان شو

حضرتی بینی از درای ونگا	فارغ از استخالت دورا
عاشقانی چو آدم و چون کلم	چون جیب و مسیح و اقم
از پی وصل دستاها را	سزایان فرخ استاها را
انچنان حضرت و نو غافل	نن زده اینت ابله جاهل
هر که بآید بر استانش بار	نواند زدن دم اسرار
نظور ابار کبر لنگ کند	عرصه ماجراش ننگ کند
و هم کانیار سد فروماندا	ابجد سر خواند نواند
فَرَعَرَفَ نَفْسَهُ فَعَلِمَ عَرَفَهُ	
مکن راز و هم این سخن بگذا	کی بود و هم محرم اسرار
دل نواند بکی مظالم کرد	لوح اسرار فریبده فرد
هر چه عین کمال معرفت	خاص دل را است کوهین صفت

دل چو در عالم کبر باشد	زان معاینش کی خبر باشد
تا مگاشف نکشت نواند	که از او نقطه فرو خواند
تا بحر دلش در فعل دمیم	حو خطایش نکرد فلیم
بشریب چو از نودور شود	انچه عین دلست نور شود
چون شود کشف سر عالم	رود معنی هفت اندر کجک
چون بیای جیف الخلاص	ره کنی قطع ناسر از خا
بر بساط جلال بنشین	انچه بینی بچشم دل بینی
کر تو خود را در آن کجی	فرش عزت بر آسمان فکته
دوش ناکه نهفته از اغیا	یا فم بر در سرایش باز
مجلس زانوی جهان بد	دور از اندیشه و کان دید

حکایت

بجعی دیده ام پر از عشا	جسته ز بند کند ز زان
چار تکبیر کرده برد و جهها	کشته فارغ ز شغل هر دو
باده از جام معرفت خورد	راه زانوی شش کرده
همه کوپای پیر زبان بودند	همه بی دیده نفس جو بودند
ماجر اینکه از زبان میر	سخن الحی نه بر زبان میر
نکنه هارفت بس شکر انجا	در نکند صو حرف انجا
صوتش و حراز جهان جسم بود	بهر ترکیب فعل و اسم بود

فأرأيت شيئا إلا وقد آتته الله فيه

در جهانی که عالم ناپست	بی زبانی هم زبان دانست
عاشق صاف کشیده روشا	ساقیان بر کشیده نوشا

سالك كرم رود ران بازار	آرغ کوی از پے دیدار
عاشقان از وصال افتادند	بی مع الله کوی از سرشون
رهران در سرای حیرانی	بر کشیده نوای سنجانی
دیگر بی افقاده درنگ پوی	لیس فی جنتی سوا الله کوی
انکه او کو هر محبت سف	زبان و بدل انا الحق کف
همگان جان و دل بدودا	واله مست و بیخود افقاده
بهر او بوده جنت جوی	او منزّه ز کفت کوی همه
من دلسوخه جگر خسته	پای در دام شش جهل کینه
صغیر در جهان صورت بود	صورت الوده کدورت بود
فرصتی نه که چست بر نام	در چنان منزلی وطن سازم
فوتی نه که باز پس کرم	باسک و خول منفس کرم

دل بر اندیشه ناله شاید	ره بد آنجا چگونه باید کرد
چون کنم کین طلسم بکشایم	یا آیم از بند چشم بکشایم
در رهش خان و فان براندازم	جان کنم خر فیه و در اندازم
ناگهان در رسیده از در غیب	کرده پر کو هر حقایو حیب
گفت ای رخ بخون دل شسته	در جهان فنا بقا جسته
تا در این منزلی که هستی	یکتی تو خود میرستی
چون زهنش خویش گزرا	هر چه هست بر لب گزرا
توجه دانی که ز استان قد	چند راهست تا جهان عد
چند سخن کشید با بد	چند منزل بر بد می باید
تا به نیکی بدل کنی بد را	و اندران عالم افکنی خود را
که روز امیل عالم فرد	ترک خود گفتن او لیر قد

تربیتی تا تو با تو هم نقتند	قدم از خود بر روزی بر
تا طلاق وجود خودند	پای در عالم قدم نبهی
تا وداع جهان جان نگی	بدان فرخ استان نکنی
در هوا اثر زیند جان بر	جان بده و ز سر جهان خبر
بوجود جهان فلم در کش	در صف عاشقان علم بر کش
زهد و زانقد ایچسے کن	طلب اور اورک دینی کن
مشین اینچین که ناخو	خیزوان را طلب که مطلق

صفت اصحاب الطریق

رَهْمُوا نَبَكَ وَصَلُوا جِو	معنك جمله بر در آید
از وجود جهان خبرشان	جرع او غم دگرشان
در جهانند و از آنها فارغ	همه با او ز جسم و جافارغ

کل لغت موقوفه

سرفدم ساخته چو پیر کاند	لاجرم صبح و شام بر کاند
این مثل در زمانه معروفست	که عملها بوقت موقوفست
باش راضی بدانچه او دهد	گر همه زشت ورنکو دهد
بیک و بد دفع و ضرر و لذت	کز تو بگذشت در سر اسپنج
یا چو افسانه اینست یا خوا	یا چو در جو بهار و ان ای
حاصل عمر جز یکی دم نیست	وان دم از رنج و غم مسام نیست
نفسی کز تو بگذرد از رفت	در پی ان نفس به توان رفت
کوش تا ان نفس که اید پیر	نشود از تو فوت ای درویش
از سر نفس خبر بهر خدا	ناشوی روشن سر هر دورا
در ره عشق او بلا کس باش	هیچو ایوب در بلا خوش باش

چون در ایلام مکران رود / روی در حق کن و ضیاع گو

فصل فی البلاء

عاشق را غدا بلاء باشد	عاشق بی بلاء کجا باشد
لفه از سفر بلاء خوردند	می ز تخانه رضا خوردند
هر که در جهلن بلاء آیدند	اولش شیر بطر رضا آیدند
نزد انکس که در راه آمدند	رنج و راحی یکسره آیدند
ز قروان از بلاء نهرینند	چون بلا رخ نمود نگرینند

اذا اراد الله بقوم خيرا ابتلاه

تا توانی بخنده لب مکی	سردندان بخنده در منما
خنده هرزه اب روی برد	داز پنهان میان کوی برد
بایر اینچنین مثل ندسا	کریه هنر ز خنده بی هنگا

کریه آبرین و خنده رن / در نکرنا که چیت اینچون

بزرگان کریه نعمت اندوز / برقا از خنده آتش افروز

آلهی از کزاف می خندید / ز پرکی آن بدید پندید

گفت ای پجباری از زم / اینچنین خند ونداری شرم

کریه نوز ظلم و پیداد بی / به کبی وقت خنده و شاد

خنده هرزه فایه جمل است / مردی پهوده خندا اهل است

هان و هان ناخند اینچره / که بی خنده دل کندیره

هیچ شک نیست اندرین گفتا / کریه بد ز خنده بسیار

کثرة الضحک تمین القلب

بر تو باد که خیره که خدی / وز بخندد کی تو نپسند

هیچ دانی عرض از اینجا / هر که خندد پیشش کینا

در جهان ز خندان ز خندان
چون بر بنی ز خول جسد

فصل فی الصبر و الشکر

هر که زاد ادا بر دش روی	صبر و شکرش بود همیشه
این بگامد بلا و محنت را	و آن فراید غنا و نعمت را
صبر نلغمت او بود جز	او دهد از بلا و غم جز
چون شکر دوزش شکرش	نعمت افزای و فوایدش
باد آید هم بگرد و حال تو را	نامیدر شود کمال تو را
وقت ضرورت عناد صفا	گاه نفع و غنا زبان سنا

الایمان فی صبر و شکر

صبر و شکر می همی نماید	نا خطا بت کنند نعم العبد
در جهان هر چه هست	بهر نفعش غافیت

هست اندر جهان جهان
غافیت ملک سلیمان

فصل فی العافیت

هر که در غافیت بداند	قدر این ملک او شناسد
خسک ناز بغافیت جهان	نزد من میر ملک خافان
فرخ آن کودل از جهان کند	بیرید از جهانیان پند
هر که را این غرض میشد	از شرف با ملک بر اشد
شاه ابوان غلام او شد	جوع خواران جام او شد
چون نور غافیت نماید	پس از آن بر طریق ارمو
از بگذارتانیا زاری	کار از دبر و پناه خوار
طمع و از ابر بد مشا	بایز بد کن و پند مشا
از بد ملک آن که سهر	دو جهان پیش او نداشت

ندای پرو جوان مردان	بر جهان شبای چو مردان
ناور لر جان نظر	هر چه هستی است بخاطر
بر شان اسپن جان و جان	التفاتی مکن بدین میدان
شاخ حرص و هوای بچ کن	کردن از او اندویش کن
هر چه با زر نغبت دنیا	بر شان بهر عشر عفت
چون آلف انکسی که هیچ ندان	از درون هیچ بدو هیچ ندان
دم تجرد آن تواند زد	که لکد بر جهان تواند زد
در روش چون بدین مقام بود	وانکه در عاشقی تمام بود
مرد این چو راه روا باشد	هر زمان فریبش نوباشد
نفس که محو کن ز نجه دل	ناشو کشف بر تو هر مشکلا
هر مردی که از نوروی بنا	نشان جز بر آستی در یافت

فایده گفتار امرت و مراتب معک

راستی شغل نیک بخت	هر که راهش نیک بخت است
دل ز بهر چه در کجی بست	راستی پیشه کن ز غم است
کجی و اشفا و کسنا اثر	راستی و اسعاد کسنا اثر
هر که او پیشه راستی دارد	نقد معنی در راستی دارد
نادر بر رشتنه که مسکن است	نفست از کج رواست دشمن است
راستی کن که اندرین رشتنه	نشوی جز بر راستی رسته
بر تو بادا که ناتوانی تو	نامه ناکان مخوانی تو

نسیب العافیه بعد من الجاهلین

طلب صحبت خسان نکفی	نگی بر عهد ناکان نکفی
که نکرده است حسن و فانا که	سک بکار و قایه از ناکس

گر رخ ناکسان نه بینی به	باخسان هر چه که نشینی
زانگنا کس زدد بتر باشد	راست خواهی ز بدتر باشد
کز نوبکی بد از کند بد	که کند صحت بدان خورد
نا توانی مجوی صحبتشان	گنه ایشان نه نام و گنهشان
ز پشیمان وفای عهد مجو	از درخت گشته شهد مجوی
منشین با بدان و بدکاران	باش ز آیم رفیق دین داران
از برون و درون مردم بد	صورت آدمیست سبزه دد
پای درکش زه نشینی سنا	دیده کرد و زانه بینی سنا
الوجه خبر جلیل السوء و جلیس الصالح خیر الوجود	
دوستیت مباد با نادان	که بود و سپیش کافران
اینمثل زد و زهر باهم کن	دوست نادان کبر ز صد دشمن

بشنو این نیکند که سخن بگو	مار به دشمنست که پیری دوست
نا توانی رفیق عام مینامن	بجمله عشق باش خام مینامن
که هر طالب جهان باشند	بگشته سداب نان باشند
همه کان بجز ز مبرع خوش	والهی نه که چندیست نشان پیش
عاشق خورد و خواب تو پیر	تابع شهوت و فو او هو
یار خاصان نه این فان جوید	از بی اوبقای جهان جوید
اولئک الایغار بلهم لصد اولئک الایغافون	
زلف و بوشکه در جهان اینی	کر همه سود و کز زبان اینی
صلح با جنک عدل با پستم	با بد بیک و با نیش طعم است
رهروانرا زان چه نفع چه	که همه خبر باشد از ره ختر
غاله دیگر است عالیشان	نهیست قره ز موز با جشان

در جهان جز دیده غیرت	نکرد اینت غایت همت
خاطر از هیچ کس ز بخشاش	هر دو عالم جو کس بخشاش
هر که اولد ز جهان جوید	روز و شب ز جهان پوید
ز دیگران جهان او پویان	همچو دیوانگان جهان پویان
نواند بدان جهان پوست	زین جهان باز دارد اندر دست

خسر الدنيا والاخرة ذلك من خسر المبين

از شنید بکه از سر سوزی	گفت عیسی به هر جهان روزی
از جهان دل بطبع بردارید	مهر و جمله کینه انکارید
که جهان زود سیر بد مهر است	همه خارات است اگر چه کلهر است
همه معشوقه است عاشو کثر	عاشو او خود ندارد دهر
دایه دان که هر که را پرورد	خون پرورده را بر نخب پرورد

تا جهان است کارش این است	رسم اینش اینچنین بود است
انکه نوزاد و انکه از تو نوزاد	هر دو را کشت تو بدو شده
او باز زد تش چنین مایل	تو در او کشته دل زهی غافل
دل منه بر جهان که آن ننگو	او نوراد شمس و نو اوراد و
که بمانی در این جهان صد	بی غم و رنج جفت نعمت و مال
روز آید که دلفکار شو	خسته زخم روز کار شو
چینست نام جهان برای مجاز	در سر انجا از جای مساز
کار و بار جهانیان همورا	وین همه ططراق یک نفس است
من بر این کار و بار میخندم	دل در این کار و بار چونند
چون ندانی که چند خواهی زیت	این همه ططراق این بپهده چیت
از بی بکد و روزه عمر قصیر	چند همزم کشتی نفع آسیر

ز پنجهانت بدانجهان سفر است	گذرت زانست پل سفر است
غم ابروه نمی خوری چکنم	هیه را خورم پیر چکنم

کَلِمَاتُ مَبْنِيهِ الْاَدْوَابِ هَا كَمَا عَلِيٌّ لِكَلِمَاتٍ مَقْضِيًّا

روزی از روزها بر او کند	خرکی بر دکان اینگر کند
از قضا می کند شنباهیمه	شرعی جنت از یکی نیمه
همه اش گرفت و نکست خشت	آخر الامر در میان خرسو خشت
چون تو با همه در سفر گذر	عجب از بگذری و جان سپر
نگذری زانکه بس کز ایتان	ز بهر بارگدان کز فتاری
خوردن و خفتن از عادت بود	هر کس اینست از سعادت بود

فَضِيلَةُ الْاَلَاكِلِ

از پی لقمه چه نرسد و چه شود	تا کی اینکفتگوی شیرین شود
-----------------------------	---------------------------

برد را بنوان چو سگ چه بدو	کتر سگ چنین نیک چه بدو
پیش خوردن فوی کند کردن	لیکن بیک شوی که خوردن
افت علم و حکمت است شکر	هر که را خورد پیش دانش کم
مرد باید که که خورش باشد	نادرونش بپوش باشد
هر چه پرسی از و نکوداند	سترهای حقیقت او داند
فرخ ان کاخیا را و همه سال	علی صالحی است کل حال
هستند نزد من در این ایتان	بیتنوا ز پیش ز کس حرام
لقمه که خوری ز کس جلال	به بود از عبادت ده سال
مرد باید که فوت جان جوید	هر چه گوید همه ز جان گوید
چونکه جان را ز عیش فوت بود	فوت از خوی لا یموت بود
ای عزیز این همه ذللی است	وی سبک روح این تقی است

شکم از درد چار سو چکنی	خوش را بنده کلوچه کنی
نظر از کام و از کلوچه کسل	هر چه از نیست حق از تو بکسل
تا تو در بند از زو باشی	ز پر بار خسان دور باشی
چون تو در زار زو نیاری و می	از تو در پست کندک و پو می
در حقیقت بدان که از تو در	در ازل روزی مقدر کرد

فصل في الشرف

انکه جان افروید روزی داد	شور بخنی و نیک روز داد
روزی از وی طلب نبارفتی	از فلک جوی مدد از نختی
غم روزی بخور که خود برسد	بخرد مند و بی خود برسد
روزی خود بزیر پرچم گوید	تواند کسی بجهد از فرد
پیش هر کس و خشن مجمل	از بی ناز میباش و از اول لیل

خوش را آفتاب سایه مکن	همچو کوا از بلند پایه مکن
ن می رود که جای ادگور آ	خودش کم و دور دور آ
روح پرور اگر خرد داری	هان و هاضا ایمن ننگداری
چونکه اندم بوفت کار آید	روح باشد که در شمار آید
روح نور پست از ولایت	که تعلق گرفت از حال
پرو نور فضل با نیست	که محسوس جسم ظلم نیست

یَسْتَلُونَكَ عَنِ الزَّوَالِ وَرَأْسِ الزَّيْتِ

در کلام محمد از تو در	امر گفت ای چنانکه با شر کرد
نویس و حسد مسا لایشر	بخصال حمده از ایش
ناسک و خوک هم تپن مکنش	بار بیغان بد فتن مکنش
چون کند مرگ از همه دور	و افکند پست بر کور کور

شکم از درد چار سو چکنی	خوش را بنده کلوچه کنی
نظر از کام و از کور کسل	هر چه از نیست حق از تو بکسل
تا تو در بند از زو باشی	ز پر بار خسان دور باشی
چون تو در زار زو نیاری	از زو در پست کند نک پو
در حقیقت بدان که از دفره	در ازل روزی مقدر کرد

فصل في الكرم

انکه جان افرد روزی داد	شور بخنی و نیک روز داد
روزی از وی طلب ناز کنی	از فلک جوی مدد از نخب
غم روزی بخور که خود برسد	بخرد مندوبی خود برسد
روزی خود بزیر چرخ گوید	تواند کسی بجهت افروید
پیش هر کس و خجسته بچل	از بی ناز مباشرت و اولاد لیل

خوش را آفتاب سایه کنی	همچو کوا از بلند پایه کنی
ن میبرد که جای او گور است	خودش کرم در دور مور است
روح پرورد اگر خرد داری	هان و هماغضا یسر نکند
چونکه اندم بوقت کار آید	روح باشد که در شمار آید
روح نور است از ولایت	که تعلق گرفت با این خال
پرو نور فرض با نیست	کریم بخور جسم ظلمت نیست

یَسْتَلُونَكَ عَنِ الزُّلْمِ أَفَلَا تَعْلَمُ

در کلام بجهت از دفره	امر گفت ای چنانکه با شر کرد
نویجصر و حسد ما الاثر	بمخال حمده از ایش
بناست خواب هم نشین میکنش	بار فیهان بد فزین میکنش
چو کند مرگ از همه دور	واقفند پشتمر که کور

بود او محرم حضور آمد	در بناید کینک نانی بخد
هست اینجا برای قوت	باز کشش بعالم ملکوت
چار عنصر چه در شمار آید	نن مرکب از پنجها را آید
جان چو ازین مفارفت جوید	هر یکی سواصل خود پوید
آنچه در هکسایش نشان آید	جان بود جان که جاودان آید
فضس کینج حس را بشکن	مرغ جانرا از زبون افکن
باز را در نفس چکار بود	جای او دستش کهر بود
زین نشین کش برین آید	ناکند در هوای او پرواز

فضیل و خطیب الشمس

ای خطاب تو نبر اعظم	ای خضر کنوت مستجابم
ای فزید و ز خط اعلا	بی مضیب از نو دیده اعلا

چون نمائی بصبح ز این بود	خجل خجالت شد مکشود
در حجاب از نو اختران بکسیر	اندکین هفت منظر اخضر
دو و شافند کینه در دو نشان	در میان هر بند کیت نطق
هم فر پرده دارا بوانت	هم عطار دد بهر دیوانت
از پی بزم تست خینا کن	در سیم قصر زهره از هر کن
بسنه پشت و کمر کبر کهنک	والی عفریان بل کهنک
سعد کبر عیال انعامت	راهب پیر خار س نامت
نو که در هفت کشور خور	شهواری و لبت تبارد
دار ملک تو کشور چارم	بام ضر تو انجش طارم

والشمس و خیمها و القیر انانیهما

ای سلم تو را سحر خیزی	هر سحر چون ز خواب بیزی
-----------------------	------------------------

سز بالین شرف بر دارم	دامن و چپ پر زردارم
لبر کنی بر جهان زرافشا	بر صبر و توان گرفتارم
چون زبانی بر جهان سزایم	بندی از نور در هوا پرده
در هوا ذره را کنی تعریف	بد رخا که راد هی تشریف
چون در آئی بیارگاه حمل	بنمائے هزار گونه عمل
زیور حسن بر جهان بندم	نشر دیبای کلستان بندم
برقع از روی غنچه بکشایم	چهره پاستمن بیارایم
در چمن سبزه تازه روئد	کلستان پر ز کفتگوی شود
قدح لاله پر شراب کنی	عارض ارغوان خضاب کنی
چون کنی بکظر تو در معدن	خاک کردیم جوهر آب کن
در دم جنبش چنین از لشت	مامرا پر توجیبین از لشت

نورسانی هو هیفت اقلیم	از هزاران هزار گونه نعمت
در نظر شاهد ملیح توئی	بر فلک همدم مسیح توئی
یوسف مصر استمائی تو	لک خدای همه جهانی تو
اینت عزت که صانع عالم	بوجود تو مایه کس و قسم
مردم چشم عالمی بدرست	که جهان سر بر منبر است
بوجود تو ایجهان آرایم	از چهره و اندرین سینه سیرایم
روز من خسته نزه فام بود	صبح بر چشم من حرام بود
چپست جرم چه کرده ام بار	که هفتی مردم ز نو خار بی
مژده من ز موج خون جگر	همچو دامان ابر دلوری تر
چون منی را چنین خزون دارم	باغم و غصه هفتین دارم
عادت چون نوی چنین با	حکم خون کنی همین با بند

چون تو مهری ز مهر کنی ناید	بخطا کفتم از تو این ناید
او کند این چنین که او دوست	این همه خورد دور کرد و گشت
خسته و مستمند در روز خون	نه منم این چنین بدین این
همه را با عنان فرزند پیغمبر	عالمی ز اهل چین چنین پیغمبر
سینه شان پر ز خون جگر	گشته از حادثان دور و ظلمت
همه در بند آنکه فریاد به	در جهان هر که بینی از که و مره
عمر بگذشت روز روز تر	همه را بر امید بوی و مکر

فصل فی ذکر الظلم

غصه دارند این وان جان صلوات	کار بر خاص و عام شد مشکل
گشت بیکاره ملک پر نف	رفت کار جهانیان ز نو
رفت خورشید عدل ز بخت	که بنیاد ملک ظلم خراب

سز نکوز گشت باز این عدل	چرخ منسوخ کرد این عدل
شد چو سیم رخ و کیمیا معدوم	معدانیا ندین زمانه شو
دل ما خور شد از حکایت	نست انصاف در ولایت
نام او در جهان بعد از عمر	بود در شهر ماشه و کافر
خلق داد در خط امان آورد	سایه عدل در جهان کسرت
کافرین برشان غارت آباد	ملک خود را بعد از کرد آباد
از برای صلاح دولت خود	مهربان بود بر رعیت خود
ده بداد او دهش پیفزود	در پناهش رعیت آسوده
مدتی دیر زندگانی داد	ایزدش عزت از جهان داد
کامرانی و پادشاهی کرد	روز کاری جهان کشائی کرد

الملك يفتي مع الكفر ولا يفتي مع الظلم

باز دیدم که ظالمان بودند	در جهان هفتۀ نیا سوند
زانکه او ظالم مسلمان بود	خلق عاجز خدای ناخونو
چشم دل باز کن ز روی پنهان	ظلم حجاج و عدل کترین
ان یکی کافر و پندیده	و این مسلمان و پنهان
ظلم از هر که هست بد است	زانکه او ظالم است بد است
هر که با عدل روی نمود	نعمت اندر جهان بیفزود
هر که با ظلم رخ افکند	مملکت باز بیخ بر کند
عدل باز وی شه قوی داد	خاست ملک مسودارد
عدل شعی بود جهان از وی	ظلم شه اتشی ممالک سوز
رخنه در پادشاهی از دظلم	در ممالک نباهی از دظلم
شع جو ظالم بود ناپدید	زود کرد بر او مخالف چیر

ظلم

ظلم نادرجهان نهاد قدم	عاقبت شد در روز عدل
عدل ناسایه از جهان برداشت	خوشدل رخسار از این جهان برداشت
نادر خرمی عظیم شده است	غصه در سینه هاضم شده است
جگر اهل دل پراز خور شد	دل ارباب فضل مخزون شد
درجه ها که هست کون و فضا	در کیشند رخ صلاح و نسا
دور کرد و زنگر که چون دونه	جنش اختران در کور شد
بر کیشد آسمان بی پیمان را	پیره کرد اختران کیمان را
این ایمان که سر بر آوردند	عادت و رسم دیگر آوردند
همه از انراست معمولی	لیک پیدانراست معین
علت با هر فتنه انگریز	فضلها از برای خون ریز
بوی کند اید از فضایلش	دیو بگریز از شمایلش

عزیز

باز دیدم که ظالمان بودند	در جهان هفتۀ نیا سوند
زانکه او ظالم مسلمان بود	خلق عاجز خدای ناخونود
چشم دل باز کن ز روی پنهان	ظلم حجاج و عدل کتر پنهان
ان یکی کافر و پندیده	و این مسلمان و پنهان گوید
ظلم از هر که هست بد است	وانکه او ظالم است بد است
هر که با عدل روی نمود است	نعمت اندر جهان بیفزود است
هر که با ظلم رخ افکند است	مملکت باز بیخ بر کند است
عدل بازوی شه قوی داد	خاست ملک مستودار داد
عدل شععی بود جهان از روز	ظلم شه اتشی ممالک سوز
رخنه در پادشاهی از دظلم	در ممالک نباهی از دظلم
شع جو ظالم بود دنیا پدید	زود کرد بر او مخالف چیر

ظلم

ظلم نادرجهان نهاد قدم	عاقبت شد در آرزو عدم
عدل ناسایه از جهان داشت	خوشدل رخ از این جهان برداشت
نادر خرمی عظیم شده است	غصه در سینه هامقیم شده است
جگر اهل دل پر از خون شد	دل ارباب فضل محزون شد
درجهها که هست کون و فضا	در کشیدند رخ صلاح و نسا
دور کرد و ز نگر که چون دونه	جنش اخزان دگر کور شد
بر کشید آسمان لبه همان را	پیره کرد اخزان که همان را
این ایمان که سر بر آوردند	عادت و رسم دیگر آوردند
همه از انش است دعوتشان	لیک بیدانش است معیشتان
علت با هر فتنه انگریز است	فضلش از برای خون ریز است
بوی کند اید از فضایلش	دیو بگریزد از شمایلش

میزن

خوشتر ناشار و بی ادبند	همه از خلق را سببند
اینچینی که مشتری نظرند	که ز کویان محس محس نزنند
همه زبانان ز فحش اموده	همه درویشان بخت اولده
عالی پرزید و بود دینی	جمله مست شراب خورده
توجه کوئی چنانکه ایشانند	بکن اندیشه مسلمانند
این گروه دگر که مظلومند	اندین روز کار محرومند
همه سرکش و پریشانند	خسته نیغ ظلم ایشانند
امشان سوسف کز ترا	اشکشان بجهت ساجدها ترا
عجب از امشان اثر نکند	دود دلتان چنان سوزانند
مستانرا که هست نادان	کارها از همه بسامانند
وانکه دانند که دین دنیا	بیک نفس خود نمیسوانند

فصل فی خمر الکتاب

ایدی بیا که در زمانه ما	هزل باید بکار خانما
هزل را خواست کار در کار	ز مخور بختند بسیار
میل ایشان بهزل بیشتر است	هزل الحی ز جد عزیز ترا
مرد را هزل زی گناه برد	جد سوی عالم اله برد
چون توحید یافتی بر او هزل	تا از آن مملکت نباشی عزل
من چو زین شیوه سخن تناقم	هر چه کردم طلب یافتنم
از ره هزل پی برون برد	نخست دل ز هزل بستر دم
بس بر او نفس جد نکاشته	علم عشق بر فراشته ام
اندین کار خانه عصمه	بسنم نام نفس خانه عصمه
بس هر کار فشاندم از سر	در معنی کشیدم لند و لک

در معنی کشیدم لند و لک

این سخن نخبه است بانه	رزم اسرارهای روحنا
سخنی ز آسمان بلندتر است	ناگویی که نظم مختصر است
لفظ او شرح رزم اسرار است	رزم او شمع روح ابرار است
نظم نغز زنگنه و امثال	سحر مطلق و لیساح و حلال
بوسه ایست بر گل و نون	اسما ایست بر مه و پروین
مولد عاشقان حضرت حق	قاید طالبان قدر حق
اهل دل کین سخن فرو خوا	استین از جهان بر افشا
خاطر ناقص چون کامل شد	ببخشهای بکر حاصل شد
هر نفس شاهد که زاید	هر یک از یک شکر فزاید
شاهدانی بچهره چو هلال	در حجاب حروف زهره جانا
از چینی که من ز شد روی	کو عنای پر ز چین شد ابروی

سخن من چه نغز و شیرین است	منظم همه عقد پر و پاست
صورت من اگر چه مختصر است	صفت من که عالم هنر است
مهر و مینده ضمیر منند	عاشق خاطر منیر منند
من چو شمع که مجلس افروزم	رشته جان خود می سوزم
شمع کردار بر لکن سوزان	روشن از من جهان من سوزان
نیستم در سخن خیال کینه	پریم من پیرو مال کینه
توجه دانی چه خون دل خورم	نامن این را بنظم آوردم
فکرم الفصحی کداری کرد	اندین نظم جان سپاری کرد
پانصد و بیست و نرسا	بود کین نظم نغز یافت کمال
درجه ازین سخن ندین آید	کامل و نغز و شاهد شیرین
جز سنائی ذکر نکفت کینه	این چنین گوهر نکفت کینه

سست معیش از اندرون
چون عروسی ز مشک بستا

شیرخان اگر فخر هفت
بد جوانی پیش هر کس

عقل و جان بحر مطلقند

فدسیان خرفه ها در اندازند

چیریل از فلک کند تحسیر

زد نفس دمدم ز یاد نماند

در مقامیکه این سخن خوانند

خاکان جاز شا را و سازند

ان زمان به عزت و تمکیز

ختم این نظم بر سعادت باد

در هر روز و عزت و طریق معرفت با

و خ چو عیاران میا چو نازان

با چو مران اندر ای کوی در میدان

هر پای خرد خدا انست در هم

چو در کون نداد و دست در

کشته ز بسنی انجمن در انجمن

دزد که صفت ز بسنی بر هر چو

چو بشو بیمار بفرست از کردن

و نذرین که بطلای بسوزد بر

درد بدست سوز در دایه کسان

بزرگ بی بر مد کن لاک و زرد

با بر همچون زمان ربوئی مکن

هر چه جز هوا ان بود در ان

چون در جهان بر پای قطع بشد بوی

شیراز کاشف ناد ز کوی دوست

دزدکی صفت ز بسنی بر هر چو

دین در الل کشته کار خوشی

اند بر میدا که خورای در اندازد

هر چه از زنگ کفتاری بدنه کند

سألهای باند که نایب است صلی	تعل کرد در بد با عجبی
ماها باند که نایب است از رخا	شاهد جمله کرد با شهید بر کن
رها باند که نایب است از پیش	زاهد خرد کرد با چار بر سر
عمرها باند که نایب است از روی	عالمی کرد نیکو با شاعر شین
فرها باند که نایب است از نظم	بوالوفای کرد کرد با شور و فن
چند ز فرائض خدودن	بزرگی زین سیر کوه و حر و زمین
رکوبانند شاهان شریعت	ز و ن رخت بند آید
تا نود در هر روز ز زدن چاره	عاشقی شوم از دروغ اهرم
فیس جوای ناست و خرد جوئی	ترضا خوی بد ای از فنا خوی
جان فشازان کوبند زدی و فر	نایب با هر دایره نشانی زمین
کردی خراشکی باندان آمد	وزین دامن آید حیات آمد

راه ز نواد پویا با فرشته صفا	ز امکا نفس چند با بی سخن
چو بر ز رفت تو حرص در آید	چو در آمد چهر نیک بر و شد
کرم بجوی که هاروت دانا	هر که سب له جز کرد لها خود
یار کیند از اینجا زانکه در حرا	تختک سده خواهد با ز سخن
باش نا طورد عوف و شوخ	باش تا ز پوا معیها بخواد و زمین
باش تا از پیش لها پر بر در کرد	تا جها بولحسن بمحیی بو الین
از جمال حال مردان بچرا باشد	از شعاع شمع تا بان بچرا باشد
بار نامه ما و در عالم است	چو از عالم بر رفتی مایه من
از بر پرستی بچها پر شاه و	چو در پر رفتی بر کشت
پوزدین ساز تا باقی بجای اندک	کبر برین پوزدین هم تو بر هم
انجها انجها تا بتکدم در	چو نعلت زد بدین بکشد

باد و ضله در دگر تو چو خدای نور و زان
 سوا محض برین بود که هیچ دل با او
 زده بر هر چیز سر زد و ایمان بر
 کرد و فرزان کرد ز بر او هر که در فرزان
 چو همدل که فرزان از او سخن نداشت
 هیچ کس که در این کس نماند با چاه
 کردیم سلطان شریف می کن
 کرد و من شرح او از رخ بر اندازد
 شیخی بنده از شوز نه مانی زانکه
 چشم دردم سبب چو ستا نیز یاد
 با شیخی استا خاصه در زهد مثل

یار صادق در دست یا هوی جو
 تا چنین کل رخ نخبید چکین پر
 تا بر خم چشم تا اهلان نکردی
 آنچه از دست غمور اینچنان است
 زین در چا طبعیت با شی با و سن
 که هر سخن را با بد چنان در در
 تا شود نور الهی با دو چشم
 بنحوا که در خفا و بیختر کردی
 هر چه درین فرزند که چه جز
 کس سبب از نماند که خواهد مانی
 فخر دارد خاک بلخ از روز بر عد

کتاب
 مجلس ششم رومی
 ۱۳۲

این رساله شریفه که از رشحات خاطر
 حکیم ربانی نایب الحکماء و العرفاء و الشعراء
 حکیم سنائی غزنوی علیه الرحمه و دارائی
 علوم معرفت الله و سر مشوق شناسی
 و نسخه آن تا این زمان بشرف انطباع
 نپذیرفته بود این حقیر سراپا تفصیر
 با نایب دات الهی و استعانت و همکراهی
 عالیقدر اقاملا علی مشهور بصحاف
 نسخه مزبوره را بطبع رسانید از ناظران
 و مطالعه کنندگان این نسخه شریفه استند
 ادعیه خیره دارم عبد الوهاب مستند

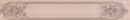
بیاض

مطالعہ وستانی و پڑھائی اور عربی متن لکھن

- ۱۹۰۰ء میں لکھنؤ میں شائع ہوا۔
- ۱۹۰۰ء میں لکھنؤ میں شائع ہوا۔
- ۱۹۰۰ء میں لکھنؤ میں شائع ہوا۔

www.Bayaz.ir
 Bayaz International
 The first International
 Journal of Islamic Studies

کتابخانہ و مرکز کتب و بیاض لکھنؤ

بیاض

